Οι παγίδες της αφήγησης

Σάββας Πατσαλίδης

☆

Ο Νιλ Λαμπιούτ (41 ετών σήμερα) είναι ο γνωστότερος μορμόνος δραματικός συγγραφέας. Πολλοί τον ονομάζουν "Μελ Μπρουκς της 'κακεντρεχούς κοσμικής πλάκας". Άλλοι τον θεωρούν "άρρωστο", "αηδιαστικό" και τα έργα του πολύ σκοτεινά, γριφώδη και δύσπεπτα. Άρχισε την καριέρα του ως σεναριαγράφος ("In the Company of Men", 1997), όμως η πιο γνωστή δουλειά του μέχρι σήμερα παραμένει το "Κοσμικό γεγονός" (Bash), που είδαμε από τις "Νέες Μορφές". Πρόκειται για τρεις μονολόγους, από τους οποίους δύο τουλάχιστον παραπέμπουν σε θέματα που απασχόλησαν και την ελληνική τραγωδία.

Στον πρώτο μονόλογο ("**Ιφιγένια εν Όρεμ**"), ένας νεαρός πατέρας ενημερώνεται τηλεφωνικά από κάποιο φίλο του ότι πρόκειται ν' απολυθεί. Σε κατάσταση πανικού, σκοτώνει το μόλις πέντε μηνών παιδάκι, πιστεύοντας πως έτσι θα κερδίσει τη συμπάθεια του αφεντικού και θα αποτρέψει το μοιραίο. Μόνο που στο τέλος διαπιστώνει ότι ο φίλος που τον είχε τόσο καλοπροαίρετα ενημερώσει, του έκανε απλώς πλάκα (απόηχοι από τη θυσία της "**Ιφιγένειας στην Αυλίδα**").

Στο "**Μήδειας Επάνοδος"** μία γυναίκα σκοτώνει στο μπάνιο με ηλεκτροπληξία, τον γιο της, που έκανε με τον καθηγητή της όταν ήταν 13 χρονών, θέλοντας έτσι να τον πληγώσει που τόσα χρόνια δεν της συμπαραστάθηκε (βλ. Μήδεια και Ιάσονα).

Τέλος, στον πιο "αμερικανικό" απ' όλους τους μονολόγους —"**Όχλος Αγίων**"—ένα ζευγάρι νέων από την επαρχία πηγαίνει στη Νέα Υόρκη, όπου ζει παράλογες περιπέτειες (βλ. κυρίως Μάμετ, αρκετό Μπογκοσιάν και στον κινηματογράφο θα έλεγα Γ. Άλεν).

Ο Λαμπιούτ έχει μια μοναδική ικανότητα να προκαλεί έντονα συναισθήματα υπαρξιακής ναυτίας από τη μια και από την άλλη συναισθήματα συμπάθειας. Παίρνει τον δέκτη από το χέρι και πολύ πονηρά τον οδηγεί σε ένα υποτίθεται προφανές (και ασφαλές) τέλος, για να του αποκαλύψει ξαφνικά ότι όλα ήταν μία παραπληροφόρηση, ένα καλά στημένο αφηγηματικό κόλπο. Σαν ένας καλός παραμυθάς που είναι, ξέρει τι σημαίνουν σιωπές, χειρονομίες, νοήματα πίσω και ανάμεσα στις λέξεις, παγίδες, σασπένς και έξυπνα "ψέματα", και κυρίως ξέρει τη σημασία του χιούμορ. Είναι μακάβρια αστείος, και σ' αυτό βοηθά η μοναδική ικανότητα που έχει στη χρήση της

γλώσσας (άνετα τον βλέπω δίπλα στους Άλμπι, Μάμετ, Σέπαρντ, Μπέκετ και Πίντερ). Δε θέλω να μειώσω τη μετάφραση της Χρ. Παγκουρέλλη. Έκανε το κατά δύναμιν, καταθέτοντας μια ευπρεπή δουλειά. Απλώς, πιστεύω πως ο Λαμπιούτ δε μεταφράζεται, με την έννοια ότι οποιαδήποτε γλωσσική μεταφορά μετριάζει κατά πολύ το βιτριολικό χιούμορ του και αποψιλώνει τη ψευδο-ηθικολογική αύρα που βρίσκεται καλά κρυμμένη πίσω από το παιχνίδι των λέξεων, και την οποία ο συγγραφέας θέλει πάση θυσία να εκθέσει.

Οι "Νέες Μορφές" στην τελευταία τους "ανειρήνευτη" συνάντηση με το θέατρο, πριν από το ήδη ανακοινωθέν "διάλειμμά" τους —δε λέω "τέλος" γιατί, γνωρίζοντας την "τρέλα" τους γι' αυτό που κάνουν, πιστεύω πως δε θ' αργήσουν να επανακάμψουν— κατέθεσαν πραγματικά την ψυχή τους, τουλάχιστον κατά τα δύο τρίτα. Οι ηλικιακά νεότεροι Γ. Παπαδημητρίου και Β. Νικηφορίδου, έδειξαν ν' αγωνιούν, να πασχίζουν, όμως στάθηκαν πιο πολύ στα εξωτερικά γνωρίσματα των προσωπείων τους και δεν μπόρεσαν να ζωντανέψουν πειστικά την εσωτερική περιπέτειά τους στη Νέα Υόρκη. Άφησαν το "υπο-κείμενο" των λόγων τους ανερμήνευτο. Αντίθετα, οι Παρασκευόπουλος και Μπεκρή χειρονόμησαν και ρητόρευσαν τους ήρωές τους με μια μοναδική αυθεντικότητα. Ηθοποιοί ρυθμού και προσωπικού ύφους, κράτησαν γερά το λόγο, μέτρησαν με το αλφάδι το καθετί, βρήκαν ρυθμούς και μας ταξίδεψαν με καλπασμό στη σκοτεινή πλευρά της εαυτότητας.

Η Βάσια Μπακάκου σκηνοθέτησε τον δάσκαλό της Γ. Παρασκευόπουλο με σιγουριά, καθαρότητα μέσων και ρεαλιστική διάθεση Μαζί σκηνοθέτησαν εξίσου αποτελεσματικά τη Μπεκρή. Φιγούρα εκφραστική, έπλασε μια μοντέρνα Μήδεια με μαστοριά και βαθιά αίσθηση του τραγικού, αλλά και του γκροτέσκο. Θεωρώ πως ήθελαν κι άλλο "φωνητικό κούρδισμα" οι πιο νέοι της παρέας, και ιδιαίτερα ο Γ. Παπαδημητρίου, ο οποίος ενίοτε φάλτσαρε. Είχε την τάση να σέρνει κάπως ιδιόμορφα τη φωνή του, αποδυναμώνοντας έτσι το στακάτο και "επιληπτικό" ρυθμό του συγγραφικού λόγου.

Τα σκηνικά της Σ. Παπαδοπούλου μέσα στο πνεύμα ενός συγγραφέα που δε θέλει καθόλου οπτικοακουστικά εφέ και γενικά "κατασκευαστικές" παρεμβάσεις. Από τη στιγμή που ο ίδιος ακουμπά αποκλειστικά στο λόγο, αυτό περιμένει και από τη σκηνική ερμηνεία της δουλειάς του. Και το έπραξαν οι "Νέες Μορφές" με το γνώριμο πάθος και δόσιμό τους.

Ένα τραγικό τρίπτυχο ασορτί με την εικονική πραγματικότητα που ζούμε.

Αγγελιοφόρος της Κυριακής

25 Απριλίου 2004